

LAKI ON KUMOTTU – JA KUITENKIN VOIMASSA

PROF. JUKKA THURÉN

Ajatusviivojen tarkoituksena on hämätä lukijat etsimään ajatusta sieltä, “miss' ei sitä oo”. Niinkö tässäkin? Näyttää siltä, ettei Paavali lupauksestaan (2. Kor. 1:17–19) huolimatta aina onnistu sanomaan joko “kyllä” tai “ei”, vaan teologit ovat häneltä löytäneet muutamaan kysymykseensä sekä myönteisen että kielteisen vastauksen. Yksi sellainen kysymys kuuluu: “Onko laki yhä voimassa?”¹

Saksaksi voisi vastata: “Das Gesetz ist aufgehoben” – “Laki on kumottu” / “Laki on tallella”. Mutta suomeksi täytyy Paavalin tekstien perusteella antaa kaksi ensi näkemältä huonosti yhteen sopivaa vastausta.

I Kristus on lain loppu. Monien käskyjen lakia ei enää tarvita, vaan lain aika on ohi.

1) Roomalaiskirjeen lause (Room. 10:4) *telos gar nomou Khristos* näyttää olevan kolmiselitteinen. Nya Testamentet 1981 toteaa näet, että sen voi kääntää paitsi “Kristus är slutet på lagen” myös

---

¹ Tämä teksti perustuu Perusta-lehden teologipäivillä v.1995 pidettyyn esitykseen; muutama ajatus on lähtöisin jälkikeskusteluista. Järjestäjät toivoivat, että esitys liittyisi Gal.–Fil. -kommentaarini ekskurssiin “Paavali ja toora” (Galatalaiskirje. Filippiläiskirje, Helsinki 1993, s.103–126). Koska tunnin luennossa ei voi paljon perustella, joudun pyytämään, että ne, joiden mielestä oikaisen mutkissa liian äkkinäisesti, lukisivat ekskurssin ja lisäksi asiaan kuuluvan kohdan SLEY-kirjojen kommentaarisarjasta.

“Kristus är lagens mål” tai “Kristus är lagens fullbordan”. Onko Kristus siis lain loppu, päämäärä vai täyttymys – vai näitä kaikkia?

Amerikan luterilaistenkin käyttämä New International Version (NIV) kääntää: “Christ is the end of the law”, mutta Concordia-selitysraamatun² (jatkossa lyhenteellä C) luterilainen kommentti väittää vastoin käännöstä, että *telos* onkin tässä 'goal', 'culmination' tai 'fulfillment', siis 'päämäärä', 'huipentuma' tai 'täyttymys/täyttämys'.³ Niinpä apostolin teesiä kommentoidaan tähän tapaan: Kristus on lain täyttämys (*fulfillment*) siinä mielessä, että hän on (1) täydellisesti noudattanut lain *määräyksiä* sekä (2) toteuttanut sen sisältämät *typokset ja profetiat*. Lailla on tietty rooli myös kristityn elämässä, koskapa (3) Pyhä Henki on vapauttanut kristityn täyttämään (*to fulfill*) lain *moraaliset vaatimukset*. Kokonaan ei selittäjä kuitenkaan hylkää käännöstä “Kristus on lain loppu”: (4) siinä mielessä kristitty ei ole enää “lain alla”, että Kristus on vapauttanut hänet lain *tuomiosta*.

Selittäjä on niin sanotusti “tekstistä lähtien” taidokkaasti opettanut mahdollisimman paljon asioita. Mutta sanotaanko tuo kaikki tässä lyhykäisessä lauseessa (“here”)?

Oma uusi Kirkkoraamattumme (KR) kääntää (jokseenkin niin kuin edellinenkin KR): **Kristus on näet lain loppu**. Lausetta ei voi *tässä kontekstissa* millään muulla tavalla ymmärtääkään. Juuri edellä apostoli on puhunut juutalaisten vilpittömästä mutta taitamattomasta kiivaudesta Siinain lain noudattamisessa. **Lain** vanhurskauden vika on siinä, että se on lain täyttäjien **omaa** vanhurskautta. Tavoitellessaan vanhurskautta kiivailemalla lain puolesta juutalaiset eivät ole alistuneet **Jumalan** vanhurskauden (KR: Jumalalta tulevan vanhurskauden) alaisiksi. “Omaa” eli ihmisistä lähtöisin olevaa ja ihmistekoista se lain vanhurskaus on, koska se perustuu ihmisen omiin tekoihin.

Kysyisin nyt Paavalilta: Miksi ihmeessä ei lain vanhurskautta voisi sanoa Jumalan, lain antajan, vanhurskaudeksi? Kuinka uskallat moittia innokkaita, jopa kiivaita *Jumalan* vaatimusten täyt-

---

² Concordia Self-Study Bible, ed. Robert G. Horber, St. Louis 1986

³ Muualla mahdolliset käännösvastineet 'termination' ja 'cessation' eivät selittäjän mukaan sovi tähän.

täjiä siitä, että he yrittävät pystyttää *ikiomaa* vanhurskautta? Eikö lain tarkka noudattaminen päinvastoin ole nöyrää alistumista Jumalan tahtoon?

Kysymys näyttää apostolilta tällä kertaa jäävän vastaamatta.⁴ Saamme toistaiseksi tyytyä tietoon, että lause *telos nomou Khristos* tiivistää tämäntapaisen ajatuksen: Kristus tekee lopun ihmisen omasta, omatekoisesta eli omiin tekoihin perustuvasta vanhurskautumisyrityksestä.

Seuraavaksi otan esille muita Paavalin lausumia, joissa hän näyttää vakuuttavan, että laki on edelleen voimassa, mutta joiden tarkemmin katsoen huomaa sanovan aivan muuta.

Äsken mainituissa C:n selityksissä valaistaan tätä kohtaa mm. Matteukselta (5:17) sekä muista Paavalin teksteistä (Room. 6:15 ja 8:4) valituilla ajatuksilla. Tämä esitys on kokonaisuutena samantapainen valikoima. Matteus jääköön sivuun, mutta myös Paavali sanoo laista muutakin kuin että Kristus on sen loppu. Luemme kunkin kohdan ensin sen lähikontekstissa ja luomme vasta sitten yleissilmäyksen.

2) Room. 3:31: **Kumoammeko me siis lain vetoamalla uskoon? Emme suinkaan, me päinvastoin vahvistamme sen mitä laki sanoo.** (sanatarkasti: "... vahvistamme lain").

C toteaa aivan oikein, että Paavali tässä puolustautuu, koska hän odottaa syytöstä antinomismista. C on kuitenkin väärässä antaessaan ymmärtää, että "lain vahvistaminen" toimitetaan vasta luvuissa 6 ja 7 sekä luvun 13 jakeissa 8–10. Velvollisuutemme on tulkita 3. luvun viimeistä jaetta ensiksi sen lähiympäristön avulla.

Edellä jakeessa 3:21 on puhuttu siitä vanhurskaudesta, "josta laki ja profeetat todistavat" eli jonka tuloa koko VT, myös "laki", profeetallisena kirjakokoelmana ennustaa. Se "lain" eli tooran eli pentateukin ennustama vanhurskaus on nyt tullut julki, mutta "laista" eli Siinain lakikoodeksista riippumatta.

Välitön jatko, 4.luku, opettaa tätä laista riippumatonta uskon vanhurskautta "lain" eli tooran, nimittäin 1. Moos:n nojalla: "jumalattomalle" ja myös sukupuolisen kyvyn kannalta "kuolleelle" Abrahamille annettiin lupauksen myötä usko ja ajan tullen poikakin. Usko luettiin (KR: "katsottiin") saman tien hänelle vanhurs-

---

⁴ Kysymykseen palataan Gal. 4:21:n yhteydessä.

kaudeksi. Ympärileikkauksella (ja siihen implikoituneella lailla) ei ollut mitään osuutta vanhurskaaksi tekemisessä. Vanhurskauteen kuului vain kaksi asiaa: (1) lupauksen sanalla Jumala loi jumalattomaan ja kuolleeseen Abrahamiin uskon, ja (2) sen uskon Jumala luki/katsoi vanhurskaudeksi.

Se "laki", jonka evankeliumi sitten vahvistaa, ei siis ole käskyjen laki, ei edes käsky toimittaa ympärileikkaus eikä varsinkaan Siinain laki. Se ei myöskään ole käsky rakastaa lähimmäistä eikä moraalivaatimusten kokoelma. Se on profetiaksi ymmärretty ja typologisesti tulkittu *tooran* kertomus Abrahamista.⁵

On selvää, ettei kohdassa Room. 3:31 puhuta käskyjen lain vahvistamisesta vaan siitä, että *tooran kertoman mukaan* Abrahamille luettu uskonvanhurskaus nyt Paavalin julistamassa *evankeliumissa vahvistetaan* kaikkia uskovia koskevaksi. Tooran puhe uskonvanhurskaudesta on *typos*, profeetallinen esikuva, joka saa vahvistuksensa ja täyttymyksensäkin Paavalin opettamassa uskonvanhurskaudessa.

Lukemalla Roomalaiskirjeen neljännen luvun läpi löydämme yhden vastauksen jakeen 10:4 kohdalla Paavalille tekemääni kysymykseen. Sillä, mitä ihminen on omin voimin tehnyt ja hankkinut, hän voi kerskua (4:2). Oma, tekoihin perustuva vanhurskaus on *oman kunnian* perusta. Mutta se, joka joutuu luottamaan Jumalan lupauksiin, antaa *kunnian Jumalalle* (4:20), jolloin ensimmäisen kivitaulun ensimmäinen käsky tulee täytetyksi. Toora itse sisältää siis esimerkkejä ja ennuskuvia uskon vanhurskaudesta, joka tulee lahjana Jumalalta ja josta Jumala saa kunnian. Voisimme sanoa, että myös kivitaulujen laki tulee siltä osin vahvistetuksi ja täytetyksikin, mutta en uskaltaisi väittää, että apostoli sanellesaan lausetta lain vahvistamisesta ajatteli edes ensimmäisen käskyn täyttämistä.

Saman hypyn yhdestä *nomos*-sanan merkityksestä toiseen apostoli tekee jo Galatalaiskirjeessä, 4:21: **Te, jotka tahdotte elää lain alaisuudessa, vastatkaa: ettekö kuule, mitä laki sanoo?** Ne, jotka tahtovat noudattaa tooran myöhempiä osia, 2.–5. Moos:n lakeja (erityisesti säädöksiä juhlakalenterista ja riiteistä), saisivat kuunnella sitäkin, mitä tooran perustava osa,

---

⁵ Rabbit sanovat "laiksi" eli tooraksi koko pentateukkia, vaikka ensimmäinen varsinaisen lain käsky löytyy vasta 2. Moos. 12:sta (mitä Rashi kommentaarissaan koettaa selittää).

1. Moos., sanoo Hagarista ja Saarasta. Siinä typologisesti (vastoin yleistä käsitystä ei kovinkaan allegorisesti) tulkittavassa kertomuksessa "laki" itse osoittaa, että ihminen kykenee *luomisessa* saaminensa voimin siittämään lapsia orjuuteen, mutta Jumalalla on voima luoda *lupauksellaan* uutta, vapaata elämää kyvyttömään ja kuolleeseen ihmiseen.

Tästäkin löydämme siis Room. 10:4:n kohdalla vastaamatta jääneeseen kysymykseen selkeän vastauksen: **Tekoja vaatiessaan Mooseksen laki näyttää perustavan vaatimuksensa ihmisen omiin, luomisessa saatuihin kykyihin. Omin voimin (muka) saavutettu "lain vanhurskaus" on sen vuoksi "omaa vanhurskautta". Judaistit etsivät omaa kunniaansa, mutta apostoli Kristuksen ja hänen ristinsä kunniaa (Gal. 6:13s).** Kristityn ei pidä innolla pyrkiä Siinain lain orjaksi eli Ismaelin jälkeläiseksi, kun hän kerran jo uskon kautta on lupauksen pojan lisäksi vapaata kansaa, Jumalan vapaa lapsi.

Apostolin "laista" puhuvat sanat on ensin luettava välittömässä kontekstissään, mutta sitten on aika katsoa, mitä hän muualla puhuu samasta asiasta. Koska laki-sanalla on Paavalin kielenkäytössä eri merkityksiä, on vaara suuri, että irralleen revityt ja uuteen yhteyteen suljetut lauseet ymmärretään väärin.

3) Kohdan Room. 10:4 selitykseksi esittämänsä väitettä, että laki (nähtävästi Siinain tai yleisemmin VT:n laki) yhä näyttelee tiettyä roolia ("still plays a role") kristityn elämässä, C tukee Room. 8:4:llä: **... jotta meissä, jotka elämme Hengen emmekä lihamme mukaista elämää, toteutuisi lain vaatima vanhurskaus.**

Edellä on juuri sanottu: "Jumala teki sen, mihin laki ei pystynyt, koska se oli ihmisen turmeltuneen luonnon vuoksi voimaton." Se voimaton laki, jonka kyvyttömyyden vuoksi Jumalan itsensä oli tartuttava toimeen, on *kat' exokhen* VT:n laki. Tahtoisiko apostoli nyt todella sanoa, että saman lain määräykset toteuttaakin kristitty, nimittäin uusin, Hengen antamin voimin? Siinä tapauksessa hän olisi Room:ssä kumonnut sen oppinsa, mitä hän Gal:ssä kiiwaasti puolustaa, ja antanut vastustajille periksi. Gal:n mukaanhan "laki ei rakenna mitään uskon varaan" (3:12) eikä ympärileikkaukseen perustuva Siinain lain noudattaminen ikinä voi olla päämäärä, jonka saavuttamisen välineeksi evankeliumi alennettaisiin. Olisiko Paavali tosiaan tällä välin kääntänyt kelkkansa?

En usko. Tutkimme tarkemmin ilmauksia, jotka on suomennettu sanoilla "lain vaatima vanhurskaus" ja "toteutuisi". "Lain vaati-

ma vanhurskaus" on ilmauksen *to dikaioma tou nomou* epätarkka käänös, tarkempi olisi "lain vanhurskas/oikea/ oikeudenmukainen vaatimus". Lain monien käskyjen takana tai sisällä on yksi ainoa vaatimus: alistuminen eli suostuminen Jumalan tahtoon (j.7).

Käsitettä "toteutua" (*plerousthai*) on syytä tulkita yhden edustavan esimerkin valossa. Juutalaisilla *ympärileikkaus* on lain vaatimuksista yksilön kohdalla ensimmäinen, kaiken muun lain täyttämisen perusta. Apostoli pitää tästä vakaumuksesta kiinni, jopa paljon tiukemmin kuin hänen Galatiassa riehuvat vastustajansa. Ken tietten tahtoen ympärileikkauttaa itsensä tai kerskuu jo toimitetulla ympärileikkauksellaan, on Paavalin mielestä velvollinen pitämään kaikki muutkin Mooseksen lain käskyt. Koska kukaan ei niitä täytä, ei myöskään kirurginen operaatio *toteuta* käskyn varsinaista tarkoitusta. Mutta Filippin pakanakristityille, joihin ei varmaan kuulunut yhtään ympärileikattua miestä, Paavali kirjoittaa: "Todellisia ympärileikattuja olemme me, jotka ... ylpeilemme Kristuksesta Jeesuksesta emmekä luota mihinkään omaamme" (Fil.3:3). Ympärileikkauksen käsky on siis "voimassa", mutta sen toteuttajia, todellisia ympärileikattuja, ovat pakanakristityt, ei yksikään ympärileikattu judaisti.

Samaa apostoli sanoo koko laista kohdassa Room. 8:4. Todellisia lain vanhurskaan/oikean vaatimuksen toteuttajia ovatkin nyt ne ja vain ne, jotka *uskon kuuliaisuudessa* ottavat vastaan apostolin julistaman Jumalan sanan ja jotka Hengen antamin voimin elävät sanan opastuksella. "Lain vanhurskas vaatimus" ei ole Siinain laista etsittävä valikoima moraalisia vaatimuksiin (*moral demands*), vaan se on yhtä kuin "uskon kuuliaisuus", Kristuksen evankeliumille uskomalla osoitettu kuuliaisuus.

Jakeen 8:4 *jatko* ilmaisee toisaalta selvästi, että uskon kuuliaisuus ei rajoitu uskoon tulemisen hetkeen, vaan siihen liittyy jatkuva taistelu lihaa vastaan, eläminen Hengen *alaisena* ja uuden elämän alinaikainen vastaanottaminen Hengeltä (KR: "Henki luo elämää", j. 10). Apostoli torjuu sen ajatuksen, että *laista* vapautuminen merkitsisi velvoituksesta vapautumista: "Meillä on siis *velvollisuuksia*, veljet ..." (8:12). Vapaalla juuri onkin velvollisuus toimia vastuullisesti, sydämestään Jumalalle kuuliaisena.

4) C siis katsoi, että Paavali "vahvistaa lain" (Room. 3:31) mm. niin, että hän "reasserts the validity of the law in 13:8–10". Olisin kuitenkin pedanttinen: Paavali ei noissa Room. 13:n jakeissa ainakaan onnistu todistamalla vahvistamaan sellaista väitettä, että vanha tuttu Siinain laki⁶ olisi yhä voimassa – eikä hän sitä yritäkään. Pikemminkin hän näyttää karsivan laista kaiken muun kuin lähimmäisenrakkauden käskyn johdannaisineen. Katsotaan sentään lähemmin!

Kymmenestä käskysanasta mainitaan neljä, kaikki ns. toisen taulun käskyjä. Kuka tahansa myöntää Paavalin olevan oikeassa, kun hän toteaa: joka todella rakastaa lähimmäistä, se ei tee aviorikosta, ei tapa, ei varasta eikä edes himoitse rakkautensa kohteen omaisuutta. Mutta nuo neljä käskyä ovat vain pikkuinen osa koko lain 613 käskystä. Lähimmäistä rakastava varmaan myös varoo todistamasta väärin, mikä jää sanomatta, mutta *lähimmäisen* rakastaminen ei täytä edes ensimmäisen kivitaulun käskyjä, niitä, joissa vaaditaan *Jumalan* rakastamista (niiden vahvistamistahan on uskon kuuliaisuus ja kunnian antaminen yksin Jumalalle). Sitä vaikeampi on nähdä, miten kaikki muut kuusisataa käskyä tulisivat saman tien täytetyiksi.

Yhtä vähän voi jakeen Gal. 5:14 sanaa ottaa kirjaimellisesti: "Lain kaikki käskyt on pidetty, kun tätä yhtä noudatetaan: 'Rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi'."

Paavali on ehkä evankeliumitraditiostakin oppinut käyttämään moisia supistelmia. Vastatessaan kysymykseen "suurimmasta käskystä" Jeesus on sanonut, että laki "riippuu" rakkauden *kahdesta* käskystä (ei siis pelkästään jälkimmäisestä, Matt. 22:40 par.). Filonin kaltaiset hellenistit opettivat samoin. Mutta eritoten Gamalielin koulussa hän on oppinut puhutavan, jota meidän on vaikea ymmärtää, kun emme ole saman koulun kasvatteja.

Mm. rabbiin Hillel, Aqiba ja Simlai kerrotaan pedagogisista syistä aivan samoin kuin Paavali tähdentäneen pientä osaa laista ja profeetoista. Selviömäisenä taka-ajatuksena heillä on ollut, että kaikki muu kirjallinen ja suullinenkin laki on sen yhden sanan kommentaaria - ja kommentaariinhan voi ujuttaa monenlaista ainesta. Lain tutkimiseen johdettava tiivistelmä ei rabbiin mukaan tietenkään tee tyhjäksi varsinaisia käskyjä eikä sen tarkkaaminen korvaa käskyjen noudattamista. Hillelin koulukunnan muista rabbeista Paavali tosin eroaa jyrkästi siinä, ettei hän salli pakanoiden ruveta edes yrittämään Mooseksen koko lain noudattamista. Mutta Hillelin koulun

---

⁶ Sitä kai määrätyn muodon "the law" täytyy tarkoittaa.

retoriikasta hän ei silti ole luopunut: tähdentämällä yhden käskyn merkitystä hän ei julista muita Jumalan käskyjä mitättömiksi tai tarpeettomiksi.

Paavali ei tässäköhän kohdassa vahvista kaikkia lain käskyjä pakanakristittyjen noudatettaviksi, mutta hän ei myöskään typistä Jumalan lakia yhdeksi ainoaksi lähimmäisen rakastamisen käskyksi. Kuten myöhemmin näemme, hän tähdentää tiettyjen Jumalan *käskyjen* (monikko!) pitämistä sillä perusteella, että ne ovat *Jumalan* käskyjä, ollenkaan johtamatta niitä lähimmäisen rakastamisesta tai kulloinkin muuttuvasta "moraalista".

Yksikään juutalaisuuden tutkija ei erehdy väittämään, että Hillel, Aqiba ja Simlai olisivat tahtoneet supistelmillaan mitätöidä muut Jumalan käskyt tai irroittaa "suullisen tooran" "kirjoitetusta", mutta rabbien didaktiikkaa ja huumoria⁷ ymmärtämättömät kristinuskon tutkijat ovat kyllä erehtyneet pitämään Room. 13:8–10:n kaltaista tähdennystä kristillisen kuuliaisuuden *solida declaratio*na.⁸

5) Meille luterilaisille tärkeä mutta nykyään hankaluuksia tuottava lause on Gal. 3:24a. Aikaisemmin se suomennettiin: "Niinmuodoin on laista tullut meille kasvattaja Kristukseen." NIV:n pääteksti selventää ja tarkentaa samaa tulkintaa: "Niinpä lain tehtäväksi annettiin johtaa meidät Kristuksen luo".⁹ Jos laki on "kasvattaja Kristukseen" ja jos sen tehtävänä on "johtaa Kristuksen luokse", silloin sitä toki tarvitaan yhä edelleen ja yhä uudestaan kasvattamaan ja johtamaan myös meitä kristittyjä.

Mutta ympäröivien lauseiden mukaisesti j. 24a on nyt suomennettu: **Näin laki oli meidän valvojamme Kristuksen tuloon asti**

---

⁷ Kun pakana kaskun mukaan vaati rabbeja opettamaan koko lain niin, että sen jaksaisi yhdellä jalalla seisten oppia, Shammai karkoitti mokoman herjaajan kiviä viskomalla, mutta juonikkaampana Hillel opetti hänelle kultaisen (tai oikeastaan ns. hopeisen) säännön ja lähetti hänet lopuksi ikäänsä opiskelemaan sen kommentaaria, tooraa ja halakaa.

⁸ Tällaisesta Paavalin sanasta ei siis pidä tehdä kaiken kantavia dogmaattisia päätelmiä. Vaikka se ei "vahvista lakia", se ei myöskään korvaa Jumalan käskyjä ihmisen järjen keksimillä sovelluksilla Hillelin, Filonin, Jeesuksen, Paavalin tai Aqiban tiivistämistä "kultaisista säännöistä".

⁹ "So the law was put in charge to lead us to Christ ..." C:n kommenttiosa liittyy juuri siihen käännökseen, ei NIV:n nootissa mainittuun vaihtoehtoon: "charge until Christ came".

... J. 23: "ennen kuin usko(n aika) tuli ..." ja j. 25: "nyt uskon ilmestyttyä" osoittavat näet, että *eis Khriston* on ymmärrettävä temporaalisesti, "Kristuksen tuloon asti". Mutta jos lailla oli "valvojan" tehtävä ainoastaan tiettyyn, jo ohi menneeseen hetkeen saakka, sillä ei voi enää olla samaa virkaa, vaan lain loppuna Kristus on tietysti sen *valvojantoimenkin* loppu.

Valvojana eli vartijaorjana (*paidagogos*)¹⁰ laki on sitä paitsi vartioinut ainoastaan juutalaisia; pakanoiden osalta lain tehtävää ovat hoitaneet muut "maailman alkuvoimat" (4:2), mitä kaikkea niihin sisältyykin, taivaankappaleita ja epäjumalia ainakin. Kristus on lunastanut meidät vapaiksi niin lain kuin alkuvoimienkin alaisuudesta, orjuudesta ja vankeudesta! Kristus on lunastetuille lainkin *alistavan* ja *orjuuttavan vallan* loppu.

Vaikka ilmaukset "Kristuksen tulo" ja "uskon tulo/ilmestyminen" ovat lähes synonymisiä, ne tähdentävät myös "tulemisen" kaksiosaisuutta: (1) *Kristus* tuli maailmaan kerta kaikkiaan tiettyinä historian hetkenä, mutta (2) *usko* (ja uskossa itse Kristus) ei ainoastaan kerran tullut uutena asiana maailmaan, vaan usko tulee erikseen itse kunkin sydämeen hänen kuullessaan evankeliumia julistettavan. Vaikka lain ja alkuvoimien vallan aika päättyi Kristuksen kuolemaan, on silti myös yksilön kuoltava pois niiden valtapiiiristä kasteessa, yhdessä Kristuksen kanssa.

Tässä kohdassa apostoli ajattelee pelastushistoriallisesti: Kristus tuli maailmaan kerta kaikkiaan, ja usko tuli galatalaisiin evankeliumin myötä. Mutta *laajempi konteksti* osoittaa, että asiat olisivat surkeasti, jos siinä olisi kaikki. Ovathan uskon ja Hengen saaneet galatalaiset "luopumassa hänestä, joka on armossaan kutsunut" heidät (Gal. 1:6). Heiltä on riemu ja innostus kadonnut (4:15), he turvautuvat taas "alkuvoimiin", pyrkivät jälleen vanhurskauteen lakia noudattamalla ja *ovat joutuneet eroon Kristuksesta* (5:4).

---

¹⁰ C:n kommentti kuvaa aluksi aivan oikein vartijaorjan ("slaveattendant") tehtävää. Mutta pieleen menee jatko: "His function was more that of a baby-sitter than a teacher." Kumma, etteivät luterilaisetkaan ole korjanneet moista vertausta. Antiikin vartijaorja ei tosin ollut pedagogisen koulutuksen saanut opettaja mutta vielä vähemmän hän muistutti vanhempien iltaloman ajaksi kutsuttua lapsenvahtia. Sellainenhan harvoin uskaltaa edes tukistaa kaittaviaan. "Piiskuri" olisi lähempi vertauskohta. Jatkossa Paavali liukuu puhumaan vankilasta; vanginvartijaa UT:ssa nimitetään mm. "kiduttajaksi" (*basanistes*). Juuri semmoinen *baby-sitter* oli apostolin mukaan laki.

Heidän ainoa pelastuksensa on siinä, että Kristus tulee Paavalin kirjeen myötä uudestaan heidän luokseen, samassa evankeliumissa ja yhtä lailla uskoen vastaan otettavaksi. Juuri sitä varten heille on julistettava myös selkeä tuomion sana: **Te olette joutuneet eroon Kristuksesta** (ja siis iankaikkisesta elämästä). Se, että lain aika on lopullisesti ohi, ei Gal:nkään valossa merkitse sitä, että uskon kerran tulleet olisivat turvassa kurittajan piiskalta tai kuolemantuomion toimeenpanijan kirveeltä. Tällä kertaa apostoli ei kutsu tuota hirmuista toteamusta "laiksi", mutta toteamuksella on se sama tuomionjulistuksen tehtävä, mitä laki hoiti Israelissa ennen Kristuksen ja uskon tuloa.

Tuntuu haikealta: me luterilaiset olemme menettäneet jotakin arvokasta, jos jae Gal. 3:24a ei paljastakaan lain pysyvää, hyvää tarkoitusta, vaan sen rajatun voimassaoloajan. Lain alaisen vankeuden *tarkoitus ja hyöty* löytyy kuitenkin selkeästi ilmaistuna muista Paavalin teksteissä, joissa hän käyttää yksiselitteisen finaalista ilmausta. Sellainen on Room. 11:32: "Jumala on näet tehnyt kaikki tottelemattomuuden vangeiksi, **jotta hän voisi** antaa kaikille armahduksen." Juutalaisten osalta vangitseminen on tapahtunut siten, että heille on annettu sellainen laki, joka ei voi tehdä vanhurskaaksi. Jos he nyt ymmärtävät kauhistua turmeltu-neisuuttaan (niin kuin Pietari ja Paavali, Gal. 2:16), lain hyvä tarkoitus toteutuu, ja heillekin kelpaa Kristuksen tuoma armahdus.

Olkoon että lause "Laista on meille tullut kasvattaja Kristukseen" on Gal. 3:24a:n käännöksenä väärä, se ilmaisee selkeästi muualta tuntemamme Paavalin vakaumuksen. Evankeliumin valossa paljastuu Mooseksen lain piilopäämäärä, vapaus Kristuksessa. Evankeliumi osoittaa orjuuttavan, vangitsevan ja kuolemaan tuomitsevan lain Jumalan Hengen välineeksi, jota hän käyttää, kun hänen perimmäisenä tarkoituksenaan on lahjoittaa vapaus ja elämä. Samankaltaista välinettä Jumala joutuu käyttämään yhä edelleen, sanotaan sitä sitten "laiksi" tai ei.

Olemme tutkineet viittä sellaista Paavalin lausumaa, jotka C:n mukaan tähdentävät tai edellyttävät "lain" jatkuvaa voimassaoloa. Joka kerran olen päätynyt C:sta enemmän tai vähemmän poikkeavaan käsitykseen. (1) Room. 10:4:n mukaan Kristus on todella lain loppu. (2) 3:31 ei vahvista käskyjen lakia vaan tooran kertomuksen Abrahamista. (3) 8:4:n mukaan "lain vanhurskaan vaatimuksen" täyttäminen on juuri yhtä paljon Mooseksen käskyjen

noudattamista kuin usko ja kaste on siittimen ympärileikkaamista. (4) 13:8–10 ei tähdennä koko lain validiteettia vaan lähimmäisrakkauden käskyn keskeistä asemaa Jumalan käskyjen joukossa. (5) Gal. 3:24a sanoo, että lain voimassaoloaika on päättynyt Kristuksen tullessa.¹¹

Onko ollenkaan mielekästä sanoa, että *laki* olisi Kristuksen kuoltua vielä voimassa ja koskisi jopa pakanakristittyjäkin? Osa siitä, mitä jo on sanottu, viittaa siihen suuntaan, että jotakin lain tapaista Jumalan sanaa on julistettava myös kristityille. Ja toisiinsa Paavali käyttää siitä sanasta nimityksiä "käskyt" tai "laki".

II Jumalan käskyt vaativat edelleen kuuliaisuutta. *Laki* tuottaa kristityllekin kuolemaa.

1) Erään edellä sanottuun liittyvän ongelman kohtaa selkeimmin ensimmäisessä Korinttilaiskirjeessä: kun kerran lain aika on ohi (Gal. 3:24), ja jos todella Jumalan Hengen opettama lähimmäisenrakkaus ilman muuta johtaisi Jumalan tahdon täyttämiseen (Room. 13:8–10, Gal. 5:14), miksi apostoli sitten vaatii yksityisten *Jumalan käskyjen* (1. Kor. 7:19) tai *Herran Jeesuksen käskyjen* (7:10,25; 14:37) täyttämistä? "*Lakina*" hän ei niitä tähdennä, mutta hänen retoriikkansa puitteissa on kyllä mahdollista sanoa "Jumalan/Kristuksen laiksi" (9:21) kaikkea sitä velvollisuutta ja vastuullisuutta, mikä panee hänet itsensä elämään kristittynä ja toimimaan apostolina. Mitä tahansa Mooseksen lain käskyä hän ei opeta, mutta kahdesti hän toteaa, että (VT:n) **lakikin** sanoo samaa kuin apostolinen opetus tai Herran käsky.¹² Herran käsky ja apostolin oma sana ratkaisevat asiat; laki ei sitä tee yksinään eikä edes ensi sijassa.

Rakastivat kristityt sitten toisiaan kuinka sydämellisesti tahansa, he eivät apostolin mielestä osaa itsenäisesti suhtautua Mooseksen lain käskyihin, vaan he tarvitsevat yhdessä jos toisessakin asiassa Jeesuksen ja apostolin erityistä ohjetta. Sellainen on esim. opetus

---

¹¹ Jos näin on käynyt teksteille, joiden on ajateltu todistavan lain jatkuvaa voimassaoloa, meidän on tarpeetonta etsiä tekstejä, joiden kaikki myöntävät julistavan, että laki on vanhentunut tai kumottu.

¹² 9:8:ssa "laki" tarkoittaa Siinain lakia, 14:34:ssä 1. Moos:aa.

avioliiton pysyvyydestä, jonka keskuksena on Herran käsky, 7:10. Osa laista pätee siis yhä, osa ei, ja monessa tapauksessa tarvitaan apostolia ilmoittamaan, kumpaan osaan mikin lain käsky tai kiellto kuuluu. Rakkauden periaate ja järjen käyttö sen soveltamisessa ei aina johda Jumalan tahdon mukaiseen tulokseen. Jopa Hengen valtaamana itseään pitävä profeetta saattaa erehtyä kohtalokkaasti ja joutua tuomion alaiseksi, jos hän ei piittaa apostolin välittämästä Herran nimenomaisesta käskystä (14:37s). Vaikka Kristus on kaiken "lain loppu", hän ja hänen apostolinsa joutuvat jakamaan velvoittavia ohjeita, käskyjä ja tuomioitakin, jotka milloin vahvistavat lain määräyksen ja tuomion, milloin vapauttavat omantunnon jostakin toisesta lain kohdasta.

Room. 14:14 vetoaa (myös Mark. 7:15:ssä säilyneeseen) Jeesuksen sanan, jolla "Jeesus teki selväksi, että kaikki ruoka on puhdasta" (Mark. 7:19). Uusi liitto ja lähimmäisen rakastaminen eivät ole *automaattisen summittaisesti* syrjäyttäneet vanhan liiton ruokasääntöjä, koska Paavali joutuu käyttämään apuna Pietarin apostolisesta traditiosta opittua Jeesuksen nimenomaista sanaa. Samalla hän vetoaa omaan apostoliseen tietoisuuteensa, saamaansa valtuutukseen tulkita Herran sanaa. Vasta Herran sana ja apostolin varmuus vapauttavat lopullisesti Rooman kristityt syömään Mooseksen kieltämiä ruokia. Valveutuneen ja vapaan kristityn tulee silti ottaa lähimmäinen rakastavasti huomioon myös ruokaillessaan. Rakkauden käskyn velvoituksen ja lain käskystä vapautumisen välillä vallitsee pysyvä jännitys.

Herran ja hänen apostolinsa käskyt ja kiellot, joita joskus tuetaan vetoamalla **myös** lakiin, on annettu, jotta kristitty varmasti tietäisi, mikä missäkin tapauksessa on Jumalan tahto. Nimenomaisen käskyn kuultuaan kristitty voi hyvällä omallatunnolla elää sen mukaisesti – tai joutuu pelästyneenä palaamaan Armah-tajan luokse ja kuuliaisuuden tielle. Vaikka apostoli joskus asettaa oman elämänohjelmansa Mooseksen lakia vastaan siten, että hän kutsuu velvollisuuttaan "Jumalan/Kristuksen laiksi", ei Herran käskyistä ole koostettavissa kaiken kattavaa pykäläkokoelmaa. Mutta milloin nimenomainen käsky on olemassa, sitä ei pidä yleiseen periaatteeseen ja johdonmukaiseen ajatteluun vedoten asettaa kyseenalaiseksi eikä uhkarohkeasti rikkoa.

2) 1. Kor. 15:56: **Kuoleman pistin on synti, ja synnin voimana on laki.** Väite on lain osalta irrallinen, sitä ei täsmennetä eikä pe-

rustella. Kontekstin perusteella se joka tapauksessa koskee kristitynkin ihmisen nykyistä tilaa. Laki on koko tämän elämän ajan "synnin voima", Kuolema-skorpionin pistimestä valuva myrkkyy, koskapa uskovallakin on "liha ja veri", synnin jo turmelema ruumis. Uskovakin kuolee – ellei Kristus tule pian – ja ihmisen kuoleman aiheuttaa synty, voimassa olevan lain voimalla.

Kristitty ei siis ole kokonaan vapaa "laista", yhtä vähän kuin hän on vapaa synnistäkään. Kristitynkin kohdalla laki ilmeisesti määrittelee synnin rikkomukseksi ja niin ollen lisää sen tuottamaa syyllisyyttä. Epäilemättä laki myös kartuttaa kristityn syntien määrää.

Lause "synnin voimana on laki" on – mitä laki-sanankäyttöön tulee – viittaus johonkin ajatuskokonaisuuteen, jota Paavali näyttää ajatuksissaan ja puheissaan käsitelleen jo aikaisemmin, niin että tämä lyhyt lause tyydyttää ainakin hänen oman selkeydentarpeensa. Meidän on pakko tulkita sitä jonkin laiveamman tekstin avulla. Onneksi ainakin yksi myöhemmin kirjoitettu teksti puhuu yksityiskohtaisesti samasta asiasta.¹³

Room. 7:7–25: Jumalan laki on hyvä ja hengellinen, mutta siitä on lankeemuksessa tullut synnin käyttämä synnin ja kuoleman laki, joka vangitsee kristitynkin ja panee hänet tekemään sellaista, mitä hän vihaa. Mikä "laki" se tarkkaan ottaen on? J.7 tiivistää lain varhaisimman ytimen kielloksi "Älä himoitse." Se oli jo paratiisissa annetun syömiskiellon taustalla. Siinailla sama kiello on lausuttu julki viimeisenä kymmenestä käskysanasta. Se pysyy voimassa myös uuden liiton aikana. Hengen synnyttämä rakkaus kyllä täyttää senkin, ja kristittyä vielä autetaan muistuttamalla siitä erikseen (13:9). Kuitenkin kristitty huomaa surukseen, ettei hän

---

¹³ Room. 7:15:n tai 7:14–25:n rinnakkaisteksti on tunnetusti Gal. 5:17. Sen jatko, j.18: "Mutta jos Henki johtaa teitä, ette ole lain alaisia" on kuitenkin ymmärretty niin, että puhuteltujen on tosin vielä – merkittävää kyllä – ker- taalleen kuultava "lain saarna" (j.1821a), johon liittyy jopa kadotustuomion julistus (j.21b-), mutta heidän uskotaan sen jälkeen, parannuksen tehtyään, pääsevän lopullisesti "lain alta". Koska teologien kiista sen kohdan tulkin- nasta on juuttunut asemasodaksi, on Room. 7:14–25:n mielestäni muuten- kin selvän augustinolais-luterilaisen eksegeesin tueksi parempi vedota 1. Kor. 15:56:een, jonka mukaan lain kuolemaa tuottava virka kiistatta päät- tyä vasta silloin, kun uskova vapautuu tästä synnin turmelemasta ruumiista.

sitä aina täytä. Näin lain käsky paljastaa synnin rikkomukseksi, tekee sen siten monin verroin pahemmaksi ja tuottaa syntiselle rangaistuksen, kuolemantuomion.

"Laki" tuottaa näin ollen 1. Kor. 15:56:n ja Room. 7:14–25:n mukaan kuolemaa kristityllekin ja on ajamassa häntä epätoivon partaalle – mutta juuri siten laki panee hänet yhä uudestaan kaipaamaan pelastusta (j.24) ja löytämään pelastuksen Kristuksesta (7:25–8:2). Laki on lopulta kuitenkin jatkuvasti "kasvattaja Kristukseen" ja se johtaa Kristuksen luo – vaikkei tätä siinä Gal:n tutussa kohdassa sanottukaan! Ainakin 1. Kor. 15:56 ja Room. 7:14:ssä käyttävät sanaa "laki" meille luterilaisille hyvin tutussa merkityksessä.

"Laki" ei nyt tarkoita Siinain lakia sellaisenaan. Paratiisin ihmisille annettiin ainoastaan pienoislaki: "Älä syö" = "Älä himoitse". Pakanatkin, joilla määritelmän mukaan ei Jumalan koko lakia ole, ovat samassa mielessä itse itselleen "laki" (2:14). Hehän saattavat joskus, jonkin yksityisen käskyn osalta, luonnostaan menetellä oikein, mikä osoittaa, että muutamia lain tekoja on kirjoitettu heidän sydämeensä. Sellainenkin "laki" koituu tuomioksi. Ja kristityt, jotka on vapautettu lain valvonnasta Jumalan täysi-ikäisiksi lapsiksi, joutuvat yhä uudestaan etsiytymään vapauteensa lain tuomion alta.

"Laiksi" tässä mielessä riittää siis yksikin Jumalan tahdon kuulu, luettu tai omassatunnossa aavistettu ilmaus, mikä milloinkin. Sellaista pienoislakiakin synnin voimat osaavat käyttää saadakseen ihmisen toimimaan omaatuntoa ja Jumalan tahtoa vastaan ja tuottaakseen hänelle kuoleman. Mutta kuolettaminen pannaan palvelemaan Jumalan hyvää tarkoitusta. Jumala tahtoo luoda elämää kuolleeseen ja armahtaa synnin turmeleman ihmisen.

Luterilainen oppi, jonka mukaan kristitylle on toistuvasti saarnattava lakia, jotta hän yhä uudelleen kauhistuisi pahuuttaan ja ikävöisi armahdusta, ei pohjaudu kovin laajaan paavalilaiseen aineistoon. Kirkkomme opettajat ovat joskus liukuneet eriyttävästä historiallisesta eksegeesistä harmonisoivaan hermeneuttiseen sovellukseen.

Paavalin teksteissä "laki" on useimmissa tapauksissa Siinain liiton laki, jonka aika on Kristuksen ylösnousemuksen jälkeen ohi ja jota noudattamaan ei meitä pakanakristittyjä saa millään muotoa pakottaa. Mutta sitä tiukemmin meidän on pidettävä kiinni siitä hyvin perustellusta vakaumuksesta, että esim. 1. Kor. 15:50–56 ja Room. 7:14–24 puhuvat uskovasta ih-

misestä, jonka "liha ja veri" eli "kuolemanruumis" ovat yhä voimassa olevan lain tuomion alaisia ja joka siksi on jatkuvasti evankeliumin lohdutuksen tarpeessa. Vaikka se "laki" ei ole sisällöltään identtinen Siinain koko lain kanssa, se on päätarkoitukseltaan sama, synnin ja kuoleman tuottaja.

Kirjoituksen alkuosassa otin esille viisi kohtaa, joiden selityksessä oikeaoppisuutta tavoitteleva C puhuu lain jatkuvasta päte- misestä, myös kristityn elämässä. Alkutekstissä apostoli kuitenkin julistaa päinvastoin lain kumoutumista.¹⁴

Loppuosan keskuksena oli Room. 7:14–24. Nykyluterilaistenkin eksegeettien suurta enemmistöä vastaan meillä on täysi syy pitää kiinni uskonpuhdistajien tulkinnasta. Se Paavalin teksti käsittelee voimassa olevan "lain" ja *kristityn* ihmisen suhdetta. Se kuvaa kristityn epäonnistumista "Jumalan radikaalien eettisten ja moraalisten vaatimusten kohtaamisessa" ja jopa apostolin omaa kapinaa ja tottelemattomuutta (näin tulkitsee aivan oikein C). Ruumiilliseen kuolemaan saakka synti voi päästä voitolle kristityssä. Pelkästään koetut synnin pahat seuraamukset ja elämän ahdistava ankeus eivät yksinään riitä paljastamaan turmeluksen syvyyttä ja johtamaan Kristuksen luo, vaan siihen tarvitaan myös lain nimenomaisten käskyjen ja tuomioiden julistamista. Kristityäkin lain on määrä kuolettava, jotta Jumala voisi lahjoittaa elämää kuolleelle.

---

¹⁴ Tämän esityksen piilotarkoituksena on ollut terävöittää lukijoiden kriittistä asennetta. Sellaista tarvitaan myös silloin, kun luetaan C:n tasoista suositeltavaa kirjallisuutta.